

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ
МЕДИКО-ФАРМАЦЕВТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

КАФЕДРА СУСПІЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН
КАФЕДРА ДИТЯЧИХ ХВОРОБ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
VI МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
«СОЦІАЛЬНО-ЕТИЧНІ ТА ДЕОНТОЛОГІЧНІ
ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ МЕДИЦИНИ»

20-21 ЛЮТОГО 2025 РОКУ

м. Запоріжжя

<i>Недельська С.М., Мазур В.І.</i> ПЕДАГОГІЧНІ ТА ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ VI КУРСУ ПРИ ВИВЧЕННІ «ПЕДІАТРІЇ» ПРИ ДИСТАНЦІЙНІЙ ФОРМІ ОСВІТИ В УМОВАХ ВІЙНИ	108
<i>Сидоренко О.В.</i> ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ФІЗИЧНА ТЕРАПІЯ, ЕРГОТЕРАПІЯ»	109
<i>Соляненко О.Л.</i> АКТУАЛЬНІСТЬ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У МЕДИЧНИХ ЗВО	110
<i>Соляник О.В.</i> СИМУЛЯЦІЙНЕ НАВЧАННЯ З ПРОПЕДЕВТИКИ ПЕДІАТРІЇ	111
<i>Строгонова Т.В.</i> ОСОБЛИВОСТІ ДИСТАНЦІЙНОГО ВИКЛАДАННЯ ВИЩОЇ МАТЕМАТИКИ І СТАТИСТИКИ У МЕДИЧНИХ ЗВО	112
<i>Трегуб С.Є.</i> ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ В МЕДИЧНИХ ЗВО	113
<i>Федько О.Ю.</i> ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПОЧАТКОВОГО ЕТАПУ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ МЕДИЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ	114
<i>Щербак В.В., Пода О.А., Ткаченко О.Я., Бубир Л.М., Олійніченко М.О., Климко Д.О., Рубан Ю.В.</i> ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ МІЖНАРОДНОГО ФАКУЛЬТЕТУ НА КАФЕДРІ ПЕДІАТРІЇ №2 ПДМУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	115

СЕКЦІЯ 7. МЕДИЦИНА В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВІЙНИ

<i>Волосовець О.П., Волосовець А.О.</i> ДЕФІЦИТ МЕДИЧНИХ КАДРІВ В УКРАЇНІ В ЧАСИ ВІЙНИ	121
<i>Амма А.В.</i> ТРАНСФОРМАЦІЯ КОМУНІКАТИВНИХ СТРАТЕГІЙ ЛЮДИНИ У ВІРТУАЛЬНОМУ ПРОСТОРІ В ІНТЕРПРЕТАЦІЇ М. МАК-ЛЮЕНА	124
<i>Денисенко В.В.</i> СИНДРОМ УЛІССА: МІГРАЦІЯ, ПСИХОЛОГІЧНІ ПОРУШЕННЯ ТА ОСОБИСТІСНІ РЕСУРСИ ЖИТТЄСТІЙКОСТІ	126
<i>Гречка Я.С., Черненко О.Є.</i> ОСОБЛИВОСТІ КОМПЛЕКСНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ПОСТРАЖДАЛИХ ВІД ВІЙСЬКОВИХ ДІЙ	128
<i>Іріюглу Ю.О.</i> СУСПІЛЬНІ АСПЕКТИ ПИТАНЬ МЕНТАЛЬНОГО ЗДОРОВ'Я В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ	129
<i>Кочуровська А.О., Лукашенко Л.В.</i> МЕДИКО-ПСИХОЛОГІЧНА РЕАБІЛІТАЦІЯ ПОСТРАЖДАЛИХ ВІД ВІЙСЬКОВИХ ДІЙ	131
<i>Моргунцов В.О.</i> МЕДИЦИНА ЯК ЗРАЗОК ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ЗМІН В УМОВАХ ВІЙНИ ТА РІЛЬ ОСОБИСТОСТІ В СИСТЕМІ ЗМІН	134
<i>Підкова В.Я., Зелезінська Н.Я., Катрич Ю.О.</i> СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ СТАН ТА МЕНТАЛЬНЕ ЗДОРОВ'Я ДІТЕЙ ШКІЛЬНОГО ВІКУ ТА МОЛОДИХ ЛЮДЕЙ В УМОВАХ ВІЙНИ	136
<i>Семененко А.А.</i> ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО СТАНУ УКРАЇНЦІВ	138
<i>Сметаніна К.І., Матвійчук В.С., Півнюк М.І.</i> ФАРМАЦЕВТИЧНА ДОПОМОГА ПРИ НАЯВНОСТІ ПСИХІЧНИХ РОЗЛАДІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ З ТРАВМОЮ ТА СТРЕСОМ	139
<i>Siusiuka V.H., Pavliuchenko M.I., Soloviova N.M., Kyrychenko M.M.</i> PREGNANCY DURING MILITARY AGGRESSION: FEATURES OF PSYCHO-EMOTIONAL DISORDERS AND THEIR CONSEQUENCES	141
<i>Усачова О.В., Денискова О.М., Сіліна Є.А.</i> ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ТА ПРОБЛЕМИ МЕДИКО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ПОСТРАЖДАЛИХ ВІД ВІЙСЬКОВИХ ДІЙ В УКРАЇНІ	142
<i>Харун І.Л.</i> ЗВИЧНЕ НЕВИНОШУВАННЯ ВАГІТНОСТІ У ЖІНОК ІЗ ПОСТТРАВМАТИЧНИМ СТРЕСОВИМ РОЗЛАДОМ: МІЖДИСЦИПЛІНАРНИЙ ПІДХІД	144

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ СТАН ТА МЕНТАЛЬНЕ ЗДОРОВ'Я ДІТЕЙ ШКІЛЬНОГО ВІКУ ТА МОЛОДИХ ЛЮДЕЙ В УМОВАХ ВІЙНИ

*Підкова Віра Ярославівна, к.мед.н., доцент кафедри пропедевтики дитячих хвороб,
Запорізький державний медико-фармацевтичний університет,
Зелезінська Неля Ярославівна, ст.викладач, спеціаліст вищої категорії ЗДШМ №4,
Катрич Юлія Олександрівна, магістр факультету психології,
Запорізький національний університет*

У передмові до книги "На Західному фронті без змін" Еріх Марія Ремарк написав: "Це лише спроба розповісти про покоління, яке занапастила війна, про тих, хто став її жертвою, навіть якщо врятувався від снарядів". Проблема психологічної травми була найважливішою, яку автор описав у романі, адже досвід пережитої війни впливає на людину на багатьох рівнях, включаючи мозок, думки, дух, взаємини із рідними та друзями. Нажаль, тема являється надзвичайно актуальною, оскільки майже три роки українці живуть в стані повномасштабної війни, із постійним відчуттям страху, який посилюють звуки повітряних тривог, обстрілів, залпів артилерії, вибухів після розриву авіабомб, дронів та ракет. Війна являється стресовим фактором для суспільства, особливо молоді та впливає на розвиток покоління, що формує майбутнє країни. Тому в Україні зростає увага до проблем ментального здоров'я молоді в умовах війни.

Завдяки ініціативі першої леді Олени Зеленської у створенні Національної програми психічного здоров'я та психосоціальної підтримки, для її реалізації залучено багато різних спеціалістів, які на первинному рівні могли би надавати медичну допомогу людям, що її потребують. В нашу ініціативну дослідницьку групу по вивченню соціально-психологічного стану, ментального здоров'я та надання допомоги дітям і молодим людям під час війни увійшли, в якості організаторської громадської ланки, – вчителі мистецьких шкіл, викладачі коледжу та вишів, батьки; в якості спеціалістів, – лікарі, майбутні психологи.

Метою нашого дослідження було проаналізувати соціально-психологічні зміни та вплив війни на ментальне здоров'я цивільного населення, а саме: дітей шкільного віку та молодих людей, що проживали в межах Запорізької та Дніпровської областей з початку війни, визначити основні характеристики цих змін, запропонувати шляхи подолання та визначити їх результати.

Досліджувана група включала 30 школярів середніх класів мистецьких шкіл, 28 учеників будівельного коледжу та 6 груп студентів закладів вищої освіти м. Запоріжжя. Клінічне інтерв'ю та заповнення анкет у досліджуваній групі студентів проводилось двічі, за їх згодою, а у школярів та учеників здійснювалось за допомогою батьків та залученням батьківського комітету також двічі, за згодою.

Серед основних стресових факторів війни, які впливають на більшість із опитаних, визначаються: постійна небезпека через обстріли, сирени, відчуття безсилля перед ситуацією. Молоді люди, що проживають в районах бойових дій, стикаються з втратою житла, близьких та рідних, вимушеним переселенням. Фактором, що виснажує, вважають нескінченний інформаційний потік новин, фейків або відео з фронту. Ці сукупні обставини провокують стрес і страх за своє майбутнє, майбутнє близьких.

При вивченні основних проявів психологічних порушень найчастіше молоді люди та школярі скаржаться на труднощі із засинанням, часті кошмари або безсоння. Молодь часто втрачає інтерес до навчання, хобі чи соціальної активності, що говорить про депресивний стан. Наприклад, декілька студентів із тимчасово окупованої території відчують себе відірваними від однокласників, втрачають бажання будувати кар'єру. А школярі та студенти, що стали свідками руйнувань або обстрілів, нерідко стикаються з флешбеками та тривожними снами. Наприклад, дитина, що пережила евакуацію під час обстрілу, лякалася гучних звуків. Такі прояви, нажаль не поодинокі: більшість опитаних здригаються від гучних звуків, гучного голосу, відчують постійну внутрішню тривогу та небезпеку в зв'язку з тривогами, втрачають стабільність.

Вимушені переселенці, що були змушені змінити школу чи університет, спостерігають труднощі адаптації до нового колективу. Вони почуваються ізольованими через відмінності у культурі чи мові, особливо, якщо потрапили за кордон. Зміни у формі навчання (перехід на дистанційну) через небезпеку, сприяє зниженню соціальної взаємодії та впливає на формування комунікативних навичок. Наприклад, деякі студенти відмовляються відповідати усно при групі під час занять, але добре справляються із письмовими завданнями та добре відповідають викладачеві наодинці за межами занять. Випадки серед підлітків, що через війну втратили близьких друзів або змушені були виїхати за межі країни, часто відчувають себе самотніми. Вони уникають соціальних заходів, поступово ізолюються, що призводить до посилення їх соціальної ізоляції.

Під час війни молодь відчуває й економічний тиск. Через втрату батьками роботи, молодь (23% опитаних студентів-медиків та 15% студентів-філологів) бере на себе фінансову відповідальність, наприклад, працює паралельно з навчанням. Це створює додатковий стрес і призводить до емоційного вигорання. А студенти зі сільських місцевостей або тимчасово окупованих територій часто мають обмежений доступ до інтернету чи навчальних ресурсів, що обмежує їх доступ до якісної освіти.

Усвідомлення питань, що виникають під час війни щодо ментального здоров'я, потребують їх вирішення. Ініціативна група в своїй роботі керувалась основними документами та рекомендаціями ВООЗ: «Інструменти mhGAP для громади», «Важливі навички в періоди стресу», «Посібник mhGAP», «Керівництво mhGAP», «Управління проблемами Плюс», порадами психологів. Після повторного клінічного інтерв'ю та анкетування, ми звернули увагу, що добре працюють *індивідуальні механізми* подолання, такі, як регулярна фізична активність (підтримка фізичного здоров'я, заняття фітнесом, бігом, ходьбою), використання техніки релаксації: практика дихальних вправ чи йоги допомагає зменшити рівень тривоги у молодих людей, які пережили бойові дії, особливо, коли маємо справу із панічними нападами. Залучення до соціальної активності (через волонтерство, або новий вид навчання, – залучення до малювання, написання текстів чи музики, гра в театрі, заняття малюванням, хореографією, гра на музичних інструментах, особливо, в ансамблях та маленьких оркестрах), – допомагає висловити емоції, поділитися своїм досвідом війни. Вагомою складовою являється *сімейна підтримка*, коли вдається створити максимально безпечне середовище вдома та налагодити емоційну підтримку в родині. Спільний час, проведений із родиною (ігри, розмови) створює атмосферу емоційної безпеки, яка особливо важлива для підлітків, що переживають кризу. Не останню роль відіграє в цьому питанні й *суспільство*: залучення молоді до освітніх тренінгів, надання психологічної допомоги, використання культурних проєктів для подолання травм за допомогою арт-терапії, творчих зустрічей, творчих тематичних мистецьких заходів.

Повторне клінічне інтерв'ю та анкетування показало позитивний вплив комплексного підходу до психологічної підтримки молоді. Більшість школярів та студентів досить швидко адаптувалися до нових умов, стали більш стійкими до стресів, могли самостійно дати собі раду в повторних епізодах та, навіть, допомогти впоратися зі стресом оточуючих, що зазнали якихось втрат. Але 13% досліджених потребували спеціалізованої допомоги психологів та психотерапевтів.

Таким чином, вплив війни на ментальне здоров'я дітей і молоді є значним і багатовимірним. Війна посилює стрес, тривогу та ізоляцію. Комплексний підхід – індивідуальна, сімейна та суспільна підтримка – може мінімізувати негативні наслідки.